

BUTLLETÍ DE LA COLÒNIA I VILA DE FORCALL

Bisgargis

ANY LV

Nº 326

TARDOR-HIVERN 2016

DIPÒSIT LEGAL: B. 12.028-70

“Tardor a Forcall”

Boira al riu de Morella.

Foto: Ismael Carbó

EDITORIAL

EL CASTILLO DE LA TODOLELLA

El Sr. Ricardo Miravet, que restauró el castillo de La Todolella, lo ha cedido al municipio y se han organizado ya las primeras visitas al recinto. Es una buena noticia para la comarca que añade un aliciente turístico a la zona, pero es un acto de mayor trascendencia. En una época en que todos reclamamos mayores servicios de la administración es un acto que parece ir contracorriente.

En tiempos pasados los conventos, los monasterios o la Iglesia eran receptores de donaciones de particulares, bien es verdad que con ello se aceleraba el paso del purgatorio al cielo. Con menor frecuencia se hacían también cesiones al municipio o al común que beneficiaban a todos los habitantes. Blay Berga al levantar el convento no sólo procuraba para su salvación sino que aportó al pueblo

una institución que durante siglos magnificó a Forcall, benefició a muchas personas y ha conservado su nombre para la posteridad.

Sería pues deseable que pensáramos en esta dirección, como ya lo expresó el presidente Kennedy, « No preguntes lo que el estado puede hacer por ti, pregunta lo que tú puedes hacer por el estado ». Los que han disfrutado de Forcall y de los forcallanos, podrían empezar a trabajar esta línea de agradecimiento y pensar que cualquier aportación o mejora tiene un recorrido más largo que el que uno imagina. Desde despejar caminos, a estudiar ciertas características de la tierra o a las aportaciones para la residencia, por ejemplo, todo cuenta, como decía el lema de un Aplec « Tota pedra fa camí ».

Primera visita guiada

Castell de la Todolella

ASSEMBLEA DE LA COLÒNIA FORCALLANO-CATALANA

Forcall 30 d'octubre de 2016.

Com tots els anys quan arriba la tardor la nostra entitat celebra l'assemblea anual protocol·lària i de retrobament dels nostres socis. Com els darrers anys la fem a Forcall amb la col·laboració de l'ajuntament, del mossèn, i de particulars que ajuden en la seva realització.

Aquest any celebrem els 60 anys de les primeres reunions que es van fer per fundar la Colònia a Forcall l'any 1956 i a Barcelona una mica més tard.

Per la celebració dels nostres 60 anys de vida vam presentar una exposició d'Indumentària tradicional, amb roba deixada per amics i forcallans, gràcies a l'assessorament de l'associació els Millars de Castelló vam poder presentar en un espai nou recuperat, la capella del col·legi de Santa Anna, una exposició molt didàctica on s'apreciaven les diferències entre la roba de feina i la de festa i entre la moda de principis del s. XIX i el s. XX. Els teixits, els brodats, el tall de la roba, sobretot la de dona, donen idea de l'evolució de la moda rural a un poble amb influències de molts més llocs dels que pensem.

El dia de la nostra assemblea vam voler recordar als nostres socis i veïns que ja no estan amb nosaltres amb una missa, aquest any oficiada per mossèn Juanjo, ja que mossèn Marcos no va poder venir.

A la sala noble de l'ajuntament vam fer l'assemblea oficial, presentant la memòria de les coses fetes i les que volem fer i l'estat de comptes, que van ser aprovades per unanimitat, de moment l'entitat està sanejada i alguns projectes ja els estem preparant. El nostre president, Ferran Sales, va dedicar unes paraules al final de l'acte.

Per acabar vam passar un recull d'imatges seleccionades per Conxita Cardona de les nostres assemblees i dels dinars de germanor, els de Barcelona, Salou, Sant Carles, Tortosa, Alfar de Carles i Forcall.

Aprofitant la nostra assemblea el Centre d'Estudis dels Ports va presentar una exposició de les seves publicacions la revista Au i els dossiers titulats Papers dels Ports. Estan revitalitzant l'associació amb l'accés per Internet de tots els seus continguts, la publicació d'un segon número i la publicació de llibres amb estudis fets a la comarca, a finals de desembre ja se n'han presentat dos. També van inaugurar una exposició amb les seves publicacions. Ernest Querol va ser l'encarregat d'aquesta interessant presentació.

Per tancar la festa els veïns i socis que van voler ens vam trobar al pavelló nou per dinar, el menú el va confeccionar el restaurant "El Faixero" de Cinctorres, va consistir en sopa de pilotes, caldereta de vedella i collà, un menú del "terreno". Per acabar la jornada el dj forcallà Omar Guarch va amenitzar la festa.

Cal agrair l'interès de la jove periodista forcallana Fàtima Ortí, que va cobrir la notícia de la nostra reunió anual, fent un esplèndid reportatge de l'acte, amb entrevistes a Ferran Sales i Conxita Cardona, que va ser emes pel canal Nord, televisió comarcal.

IMATGES DE L'ASSEMBLEA

EL PROJECTE "ELLES TRIEN, LES DONES COM A MOTOR DE CANVI"

Fa uns mesos l'Assemblea de Cooperació per la Pau del País Valencià, ACPPV, amb el suport de la Direcció General de Cooperació i Solidaritat de la Generalitat Valenciana, es va fixar en la nostra comarca per tal d'impulsar un nou projecte de sensibilització i participació ciutadana anomenat "Elles Trien". Els objectius estaven encaminats a realitzar intercanvis nord-sud per aproximar la cooperació internacional, el paper de la dona en l'àmbit rural i el treball que desenvolupen les ONG en diferents llocs.

Així, des de principis d'any, es van iniciar una sèrie d'accions, començant a l'agost per una taula rodona a Morella en la qual vam participar moltes dones de la comarca, posant en comú les problemàtiques i els temes que ens afecten en una zona rural com aquesta. Cap al mes de novembre, arribaren a la comarca Zohra Bouguerra i Aicha Fahlallah, dos dones integrants de l'Associació de Dones Tunicines per a la Investigació i el Desenvolupament, AFTURD. Allotjades a Forcall, al llarg de la setmana que va durar la seua visita pogueren conèixer a les dones de diferents associacions, com "Els tres rius" de Forcall, així com el treball de les dones en les institucions públiques en el nostre àmbit rural i diferents iniciatives emprenedores liderades per dones al nostre poble i comarca. Només arribar, i gràcies a la personalitat d'aquestes dos dones, la seua xerrada a Forcall va permetre desmuntar tòpics sobre la cultura i costums d'un país com el seu, així com conèixer una realitat en part ben diferent de la nostra, però amb moltes coses en comú. El dia del seu comiat, algunes representants forcallanes ens vam arrimar a Morella per agrair-les la seua visita i desitjar que els seus projectes continuen endavant amb força.

Després d'aquesta experiència, quatre joves dels Ports, entre elles dos forcallanes, Ana-

bel Ejarque i Mònica Segura, vam marxar cap a Tunísia per conèixer els seus projectes. Al llarg de la setmana d'estada en aquell país, vam poder visitar les iniciatives impulsades per Assemblea de Cooperació per la Pau junt amb AFTURD i ASOC, dos associacions tunicines que pretenen impulsar el desenvolupament de projectes en el món rural des d'una perspectiva de gènere.

Ara, des de l'Assemblea de Cooperació per la Pau del País Valencià, s'ha llançat una nova campanya, "Elles trien i nosaltres les triem a elles", per tal que col·lectius, organitzacions, empreses o particulars de la comarca col·laboren amb els seus projectes aportant petites donacions. Així que, qui estiga interessat/da a aproximar-se a la cooperació internacional i donar suport d'alguna manera a projectes que ajuden a fer d'aquest un món millor, us animem a que conegueu millor aquesta ONG!

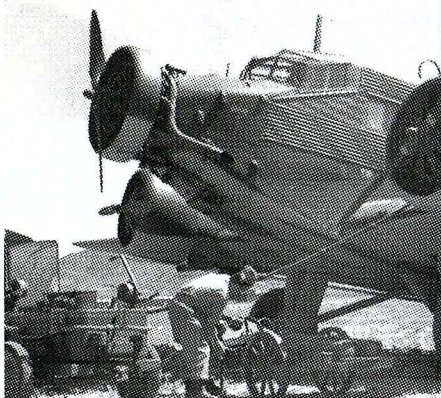
Mònica Segura

Web: <http://www.acpp.com/>

Per a associar-se: <http://www.acpp.com/participa/associat/>

Facebook: @assembleadecooperacioperlapaupv

Exposició sobre els bombardejos a la Guerra Civil a 4 pobles del Maestrat.

Per una iniciativa de la Confraria de la Santantonà, el dia 4 de desembre es va presentar a Forcall una exposició sobre aquests bombardejos, l'autor d'aquest treball d'investigació Oscar Vives la va presentar. El contingut és molt interessant i amb l'autorització de l'autor la publicarem al nostre butlletí, els que vau veure l'exposició tindreu les dades a casa i els que no l'heu vist tindreu accés a aquest treball.

EXPERIMENTS DE LA LEGIÓ CÒNDOR A L'ALT MAESTRAT: BENASSAL, ARES DEL MAESTRAT, VILAR DE CANES, ALBOCÀSSER. 1938.

Oscar Vives

"Més es va perdre en la guerra...". No fa molt em va sorprendre sentir un altra volta aquella expressió que fa uns anys era fàcil sentir en moltes converses. Per a algú que no va viure la guerra i la postguerra era, i és, molt difícil entendre completament el sentit d'esta expressió. Tots sabem que la història d'Espanya al segle XX està marcada per la Guerra Civil.

Potser açò és especialment cert per al nostre poble, que va canviar totalment a la Guerra Civil. El més important són les moltes persones que es van perdre, aquells que van morir al front o al poble i els que se'n van haver d'anar abans o després de la guerra. També el poble es va haver de refer i canviar després de la guerra i gran part d'açò va ser degut a un incomprendible bombardeig que va patir el poble.

El nostre era un poble a considerable distància del front i sense aparentment cap possible objectiu militar, però, encara així, va ser bombardejat per els avions alemanys. Com diu Carles Salvador, la guerra es va endur per sempre el Benassal Antic.

Mai s'han refet, ni es refaran els perxes del mestre, ni els portalets de Sant Roc i de la Font, ni la Sala... Tot es va perdre en la guerra, que va ser un desastre per el nostre poble. Els bombardeigs van destruir la Placeta, el Carrer Major, la Casa de la Vila, el Pati, l'Església i moltes cases particulars on va morir molta gent innocent. Han passat molts anys, i ara ja som molts els benassalencs que sols hem sentit parlar de la guerra com un fet llunyà, ja històric, que van viure els nostres avis i besavis. No hem pogut conèixer aquell Benassal del que sols queden unes poques fotografies i records en la gent que el va veure. Però encara queden preguntes sense resposta: Per què van destruir Benassal, el nostre poble?

Cada ciutat, cada poble i cada família té les seues pròpies experiències sobre la Guerra Civil. De les moltes històries que queden per escriure, algunes, passats ja 75 anys, s'hauran perdut per sempre. Unes altres encara som a temps de rescatar-les de l'oblit. Esta és la història de quatre petits pobles de la comarca de l'Alt Maestrat, a l'interior de la província de Castelló:

1. Il·lustració: La Casa de la Vila, "la Sala", en una imatge anterior a 1938.

Benassal, Ares del Maestrat, Vilar de Canes i Albocàsser.

L'Alt Maestrat és una comarca muntanyenca molt abrupta amb altures entre 600 i 1300 m, i, en l'època de la Guerra Civil, amb escasses vies de comunicació. Els quatre pobles que ens ocupen eren petits pobles agrícoles i ramaders i en el cens de 1930¹

Albocàsser tenia 3060 habitants, **Benassal** 2284, **Ares del Maestrat** 1688 i **Vilar de Canes** 490.

Els bombardejos que van patir tots ells van tindre com a efecte la destrucció dels seus centres urbans i un elevat nombre de víctimes mortals. La singularitat d'estos bombardejos és que, fins a fa molt poc temps, desconèixiem les raons que els van motivar.

Benassal, en concret, va ser bombardejat per primera vegada el dia 25 de maig de 1938 a les 7:30 hores del matí i va tornar a ser-ho per dues vegades el dia 28. En aquell moment, el front es trobava a uns 30 km de distància, no hi havia tropes republicanes en el poble, més enllà d'una desena de soldats de rereguarda, i no existia, aparent-

ment, cap possible objectiu militar. No obstant açò, el dia 25, el poble va ser bombardejat per una esquadrilla de tres avions de la Legió Còndor que van llançar únicament tres bombes i van produir una gran destrucció. Aparentment, este bombardeig no va tindre cap efecte en el desenvolupament de la batalla de Llevant.

No va ser aprofitat per a l'avanç de les tropes franquistes, que van mantindre les seues posicions a 30 km de distància i no van prendre immediatament el poble, sinó que ho van fer passats 5 dies.

El bombardeig va ser completament ignorat tant pels comandaments franquistes² com pels republicans. En la pràctica, no va arribar cap notícia del mateix als pobles veïns o ciutats properes com Castelló o València, i per açò no va tindre cap efecte desmoralitzador sobre la població civil o les tropes republicanes, més enllà dels propis habitants del poble. Les úniques conseqüències d'estos bombardejos van ser les morts produïdes i la destrucció del centre urbà: la Placeta, el Carrer Major, la Casa de la Vila, el Pati d'En Palanques, l'església i moltes cases particulars. Tretze van ser les víctimes mortals causades per les tres bombes llançades el dia 25. Com es pot veure en els testimoniatges arreplegats (veure testimoniatges de L.J. Vives, C. Palos i G. García), les hipòtesis que apuntaven els propis habitants del poble per a explicar el bombardeig eren diverses: l'existència d'un polvorí a l'església, a la Sala o la capella de les monges; el fet que a l'Hostal de Baix.

Pernoctaven els "muleros" que de dia portaven i repartien la munició pel terme; o la destrucció del carrer principal per a tallar la retirada de les tropes republicanes. No obstant açò, cap d'estes hipòtesis tenia massa consistència.

El motiu de tirar tota eixa filera (de cases) ere per tancar la retirada de les forces, porque entonces no estae la carretera de Vilafranca, sino que (anae) per dins del poble, (aquella) estae a mitant fer... (Luis Jaime Vives, Benassal 1922).

2 Il·lustració: El portalet de la Font és un altre dels indrets que van ser eliminat ja abans dels bombardeigs com a símbol religiós i per permetre l'entrada de vehicles al centre del poble.

Paso la aviacion y alli (a casa Quiquet) tiraron una bomba porque decian que alli al convento de las monjas habia un polvorin, y cayo la bomba y la casa que estaba al lado la derrumbo. Y alli murio su padre y su hermana (de Luis de Quiquet). A su madre la sacaron muy malherida. (Concepcion Palos, Benassal 1923). Les primeres (bombes) que van caure van ser les de casa Quiquet, ahi a casa Quiquet, eixa casa de Luis. Ahi va ser la bomba mes grossa que van tirar. I despues al carrer l'Hostal, mira, la tenda de l'Hostal. Entonces buscaen a on es refugiaen els soldats que eren muleros, els que portaen els matxos i portaen les municions i coses d'eixes. Al carrer de l'Hostal, pos de nit, si topete, se quedaen deu o dotze o quinze o vint matxos, perque en l'altre dia de mati els carregaen de municio i anaen a repartir-la pel terme, per on mes prop estae el front de la guerra, el moviment, i ahi es on van pegar fort les bombes. (Gerardo Garcia, Benassal 1925).

Una situació pareguda es donava als municipis d'**Ares del Maestrat**, **Vilar de Canes** i **Albocàsser**.

Ares del Maestrat va ser bombardejat els dies 24 i 29 de maig, produint nombroses

víctimes i destruint el quarter i un petit hospital.

Tampoc ací ningú va trobar una explicació plausible al bombardeig (testimoniatges C. Ferrer i M. Ferrando). **Vilar de Canes** era la localitat més xicoteta i en ella no hi havia tropes republicanes ni objectius militars significats i no obstant això va ser també bombardejat per la **Legió Còndor**. **Albocàsser** era l'únic poble que podia tindre alguna importància estratègica. De fet, el front s'havia estabilitzat entre **Albocàsser** i Tírig en Montegordo, a només 6 km del poble. **Albocàsser** era la porta a la carretera interior a Castelló i per tant va ser fortament defensada per les tropes republicanes.

Les bombes alemanyes van caure sobre **Albocàsser** diverses vegades els dies 21 i 24.

Però, de nou cal dir que no sembla que l'atac tinguera cap relació amb l'avanç del front, donat que el poble va ser ocupat més tard, el dia 11 de juny.

Un desastre i avant, es que vam estar dos mesos aci, el frente parapetat. Un dia ere dels nacionals, l'altre dia ere dels altres i això pos no adelantaven res. Este poble va estar molt castigat, molt castigat perque estave el front ahi a Montegordo. Si no, pos mira, passaven de llarg i passaven de llarg. Ojala hagueren passat de llarg!... (Carmen Ferrer, Albocasser 1922)

Pareix ser que ahi baix al quartel, al quartel que diem aci baix que hi havie un quartel, que si hi havie comandants i hi havie tropa, no ho se, pero això es die, i ahi dalt tambe... Pero clar (el motiu) no se va saber mai. (Miguel Ferrando, Ares del Maestrat 1930)

Sobre els quatre pobles queda, en conseqüència, una pregunta sense resposta: Per què la Legió Còndor va destruir Benassal, Ares, Vilar de Canes i Albocàsser?

LA LEGIÓ CÒNDOR A BENASSAL

Per tot açò per a nosaltres va ser una sorpresa veure el nom de **Benassal** juntament amb **Ares, Albocàsser** i **Vilar de Canes** en el llibre *"La Guerra Civil Española"* d'Antony Beevor³. En el capítol de Conclusions d'este llibre ens vam trobar el següent paràgraf:

"En la primavera de 1938, durante el avance a través de Aragón, la Legión Cóndor bombardeó pueblos y ciudades -incluidas Albocácer, Ares del Maestre, Benasal y Villar de Canes, luego tomó fotografías de ellos, desde el aire y desde el suelo, para evaluar las pautas de los bombardeos y el monto de la destrucción que habían causado. Le interesaba, sobre todo, verificar la precisión de los bombardeos de los "Stuka" con bombas de 500 kg. En Benasal, que alcanzaron con nueve bombas de 500 kg, tomaron fotografías de la iglesia del pueblo, que era de considerables dimensiones y había quedado reducida a escombros. La mayor parte de este trabajo de investigación lo realizó el comandante Fugger, descendiente de los célebres banqueros de Carlos V."

Este paràgraf tenia una referència: **"Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg im Breisgau, RL35/34"**.

El text ens donava informació d'esconeguda. Segons les dades que apareixen en el tercer volum de "Benassal. Segle XX" del Grup de Recuperació de la Memòria Històrica del Segle XX de Benassal⁴, s'havien llançat un total de 6 bombes de 250 kg. En canvi, el llibre d'Antony Beevor parlava de 9 bombes de 500 kg. D'altra banda, es deia que el motiu principal del bombardeig, si no l'únic, era provar la precisió dels nous avions "Stuka". A partir d'esta referència va resultar senzill trobar la pàgina del Bundesarchiv⁵ i el document **RL35/34** de títol **"Bombenwirkungsbilder von 500 kg bomben. Der Doerfer: Albocacer, Ares del Maestrat, Benasal, Vilar de Canes"** que es pot traduir com: **"Imatges dels efectes de les bombes de 500 kg. Als pobles: Albocàsser, Ares del Maestrat, Benassal, Vilar de Canes"**.

Després de contactar amb l'arxiu, vam poder aconseguir una còpia d'este informe, que va resultar ser molt interessant. De fet, a partir del llistat dels documents de la **Legió Còndor** en el Bundesarchiv, es pot veure que hi ha 55 documents amb referència **RL35** relatius a la Legió Còndor i este document en particular resulta singular en el nombre i detall de les fotografies.

L'informe **RL35/34** consta de 49 pàgines amb 66 fotografies incloent tant fotografies aèries a gran altura anteriors al bombardeig on es fixen els objectius, imatges aèries immediatament posteriors al bombardeig comprovant la precisió dels impactes, panoràmiques aèries de la destrucció a baixa altura i fotografies de les destrosses a peu de terra. En el cas de **Benassal** es mostren 18 fotografies de gran qualitat, amb 5 imatges aèries verticals procedents de negatius de gran format, un parell estereoscòpic d'imatges verticals, 3 fotografies panoràmiques a baixa altura i 9 imatges a peu de terra. En el cas d'**Albocàsser, Ares** i **Vilar de Canes**, el nombre d'imatges dels diferents tipus és similar, però en el cas d'Ares del Maestrat hi han a més 5 imatges del mateix instant dels bombardejos del dia 24 de maig a les 11:30h i 16:30h, en les quals es poden veure les columnes de fum causades.

(continuarà...)

1 http://www.ine.es/inebmenu/mnu_cifraspob.htm

2 "ANO 1.938 - OPERACIONES MILITARES EN LA PROVINCIA DE CASTELLON", Manuel Salvador Gaspar,

Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura, Tomo LXXIV, Julio-Septiembre 1998, Cuaderno III.

3 "La Guerra Civil Española", Antony Beevor (Crítica 2010)

4 "Benassal. Segle XX: estudi d'un poble rural realitzat amb fonts orals. Vol III Republica i Guerra Civil (1931-1939)", Grup de Recuperació de la Memòria històrica del SXX de Benassal (GRMH 2007)

5 <http://www.bundesarchiv.de/index.html.de/EI> Junkers 87 "Stuka".

CLUB ESPORTIU XAFA-ROQUES FORCALL

per Ximo Segura

L'economia de la nostra comarca sempre ha estat marcada per l'orografia i el clima, entre d'altres qüestions. Aquestes muntanyes no van aturar els nostres avantpassats que van construir amb la seva força i les seves mans centenars o milers de quilòmetres de parets de pedra, assagadors, camins, corriols de tota mena. La nostra és una terra aspra que cal treballar molt per aconseguir poc de rendiment. Segurament, aquesta causa va ser important en la despoblació patida al llarg del segle XX. Els nostres avis i pares feien esport per obligació. No disposaven del valuós i apreciat temps lliure que busquem ansiosament a la societat del segle XXI. Ells coneixien tots els camins, els netejaven, els mantenien en perfectes condicions car eren una eina més en les seves tasques quotidianes. Aquella fou una economia sostenible. Molt abans de les modernes teories de sostenibilitat que des de fa uns anys estan en voga. I de tot aquell titànic esforç, encara tenim una enorme xarxa de camins i pistes que nosaltres fem per a caminar, córrer, anar en bici o qualsevol altre esport.

Quan llegireu aquest text anirem de camí a la dissetena edició de la caminada Les 4 Moles. Molt abans ja hi havia persones afeccionades al senderisme, a conèixer cada racó del terme i dels territoris veïns. Penso que aquesta caminada va provocar un gran canvi en moltes persones del poble pel que fa a caminar i conèixer l'entorn. I, segurament, de manera indirecta, fou una de les primeres pedres del forjat per crear un club de muntanya.

Si teníem i tenim la muntanya com element autòcton i hi havia i hi ha persones que practicaven i realitzen eixides habituals per fer qualsevol mena d'esport. Només calia unir voluntats i esforços per tirar endavant aquest projecte.

Durant el primer trimestre del 2013 tot va anar rodant. Els inicis van ser lents, calia fer una base el més sòlida possible. Després de moltes reunions de diferents persones interessades el 12 d'octubre vam fer dues activitats: pel matí, vam anar caminant a Ortells i; per la vesprada, vam muntar unes cordes al poliesportiu municipal que van fer passar

una bona estona als més joves del poble i altres persones més majors. En qualsevol cas, a l'estiu cultural d'aquell any ja havíem gaudit de més activitats esportives.

L'any 2014 es va oficialitzar el club. Es van fer les gestions per a la creació del Club Esportiu Xafa-roques Forcall adscrit en primer lloc a la Federació d'Espeleologia de la Comunitat Valenciana (FECV). A finals del 2015 també es van tramitar respectivament les seccions de muntanya i ciclisme a la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana (FEMEVCV) i la Federació de Ciclisme de la Comunitat Valenciana (FCCV). Així que, ara per ara, disposem de secció de ciclisme, muntanya i espeleologia.

Els principals objectius amb els quals van nàixer el Club Esportiu Xafa-roques Forcall són:

1. Aglutinar la major quantitat possible de persones que ens agraden els esports de muntanya.
2. Organitzar durant tot l'any diferents eixides de grup per fer esport: escalada, senderisme, bicicleta de carretera i de muntanya, espeleologia, etc.
3. Fomentar l'esport base entre els xiquets i les xiquetes.
4. Dinamitzar l'esport i completar l'oferta d'activitats que tenim a Forcall.
5. Realitzar alguna eixida grupal a altres zones de muntanya.

Moltes persones interessades preguntaven i altres s'anaven apuntant fet que ens va ani-

mar -un poc més- a seguir endavant. Vam fer les primeres samarretes, vam demanar un logotip, vam sol·licitar un espai municipal per a ser seu del club... Des d'aquest espai agraïm a totes les persones que ens han ajudat de manera altruïsta durant l'inici del camí. El boulder que van construir diferents amants de l'escalada de manera gratuïta i que va ser finançat per l'Ajuntament també ajuden a empenyar.

Com molts dels lectors sabreu anem fent eixides per a practicar diferents esports: sendrisme, escalada, espeleologia, eixides en BTT i bici de carretera, piragüisme, etc. En grup hem eixit per la nostra comarca, pel Mataranya, pel Maestrat de Terol i Castelló, Terres de l'Ebre, etc. A l'octubre vuit forcallans i forcallanes vam anar al Pirineu d'Oscà per gaudir i fer esport en aquells indrets. Desafortunadament, la climatologia no ens va deixar fer tot allò que volíem. Si tot va bé tornarem. A banda de les eixides de grup, les activitats individuals es poden comptar per centenars o milers.

Les accions més importants i els majors esforços del CEXF van destinats a fer esport. Totes les activitats són obertes a socis i no socis si no hi ha un risc més elevat, cal emprar material tècnic o tenir uns mínims coneixements pràctics.

Tot i això el CEXF vol anar més enllà de les activitats esportives. I seguirem amb iniciatives que puguen beneficiar al poble.

- Des del moment que vam tenir seu, vam iniciar una biblioteca "muntanyenca" -relacionada amb tot el que fem- amb donatius de les federacions amb què tenim relació i altres de membres del club.
- La neteja exterior del campanar encara no està finalitzada. Tot i que ja presenta un millor aspecte. D'aquelles pujades va

sorgir la idea de netejar les escales. Fita que ja hem realitzat entre una quinzena de persones de manera voluntària i moltes d'elles sense ser components del club, però amb l'objectiu clar de treballar desinteressadament pel poble. El dia 6 de desembre ja es van obrir les portes del campanar pujant quasi trenta persones. Vam cobrar un donatiu de 2€ que aniran íntegrament destinats a reparar i millorar alguns aspectes interiors. Com no pot ser d'una altra manera, mossèn Juanjo Roca ens ha autoritzat a fer-ho.

- El 2 d'abril de 2016 prop de vint persones vam repoblar la zona adjacent de la Teuleria amb més de 200 pins, carraques i roures donats per l'Ajuntament. El temps no va acompanyar gens durant la primavera i l'estiu. La manca d'aigua i de pluges van provocar que molts arbres s'assecaren, però en una recent visita encara vam observar alguns pins que han resistit la sequera. Ja hem tingut converses per fer una nova campanya. Si voleu participar serà un plaer!
- Diferents components del CEXF estem treballant des de fa uns dies en la neteja d'alguns camins forcallans. Si ens voleu tirar una mà estarem encantats! Amb aquestes accions busquem donar-li un ús esportiu a aquests corriols que històricament comunicaven masos i poblacions veïnes amb el poble.
- A banda de les activitats esportives, també hem fet i realitzarem algunes complementàries per aprendre coses relacionades amb la muntanya. El passat dissabte 17 de desembre el CEXF va organitzar un taller de primers auxilis en muntanya a càrrec de Nello Monfort i Javi Moya entre d'altres. Els continguts van ser molt interessants i valuosos.
- Per fer esport de manera segura durant el 2016 més de 20 persones es van traure la llicència federativa amb les tres federacions que hem comentat dalt. Per al 2017, de moment, hi ha 29 persones que ja tenen les targetes de les respectives federacions.
- Durant la segona meitat de 2016 també vam fer loteria de Nadal per buscar fons

de cara als projectes de major càrrega organitzativa en els quals estem treballant.

- A la freta de Nadal -3 de desembre- vam iniciar el repartiment de les noves equips.

Des del CEXF tenim previst organitzar una cursa de muntanya per al 29 d'abril de 2017. L'endemà serà el torn de la marxa amb bicicletes de muntanya -30 d'abril de 2017-. Estem treballant per a presentar tota la documentació el més prompte possible. També necessitarem voluntariat per a aquestes fites!

Les portes del Club Esportiu Xafarroques Forcall (CEXF) estan obertes per a tothom. Així

que si us voleu fer sòcies o socis o voleu participar en alguna sortida només heu de visitar el nostre **blog** que us permetrà estar al dia de tot. <http://cexafarroques.blogspot.com.es/>

A banda també podeu trobar-nos per **correu electrònic**: cmxafarroquesforcall@gmail.com I a **Facebook** <https://www.facebook.com/cexafarroques4ky/> i **Twitter**: <https://twitter.com/cexafarroques4ky>

En passar Sant Antoni reprendrem les activitats normals per seguir coneixent la nostra comarca, les adjacents i gaudir de la natura fent esport.

Durant el 2016 hem fet, entre d'altres, aquestes activitats:

Eixida	Esport	Localitat	Data	Participants
III Cursa Sant Silvestre	Cursa a peu	Forcall	31 desembre	+70
Taller Primers Auxilis	Altres	Forcall	17 desembre	5
Roure&Maquis	Sender-Espeleo	Morella-Forcall	11 desembre	12
Cova del Bovalar	Espeleologia	Cincorres	8 desembre	16
Pujada al campanar	Altres	Forcall	6 desembre	28
Riu de les Corces	Senderisme	Morella-Vallibona	19 novembre	8
Menadella	BTT	Forcall	13 novembre	4
Pirineu d'Osca	Diferents	Torla-Ordosa	22 octubre	8
Rambla Sellumbres	Senderisme	Portell	8 octubre	4
Mola de Todolella	Senderisme	Todolella	1 octubre	11
Sant Marc (nocturna)	BTT	Forcall	8 agost	6
Sant Cristòfol (nocturna)	BTT	Forcall-Todolella	15 agost	5
Forcall-Villores (nocturna)	Senderisme	Forcall-Villores	18 agost	+30
Taller bicicleta	BTT	Forcall	18 agost	15
Neteja exterior del campanar	Espeleologia	Forcall	18 agost	3
Taller de boulder	Escalada	Forcall	19 agost	+20
Neteja exterior del campanar	Espeleologia	Forcall	20 agost	4
Xiva (nocturna)	BTT	Forcall-Xiva	21 agost	9
Via verda Vall de Zafan	BTT	Arnes-Tortosa	16 juliol	8
Piragüisme a l'Ebre	Piragüisme	Miravet-Benifallet	9 juliol	9
Forcall-Xiva-Morella	Senderisme	Forcall-Morella	28 maig	10
Via Ferrada	Escalada	Castellot	30 abril	10
Parrissal	Senderisme	Beseit	16 abril	17

Més de 130km en activitats de grup en BTT

Més de 300 persones participants totals

Almenys 5 modalitats esportives

Més de 110km a peu en grup

ADMIRADO RECUERDO DE JAVIER OBÓN

Amigos forcallanos, podemos sentirnos orgullosos de la vida y obra de nuestro paisano Mossén Javier-Santiago Obón Molinos recientemente fallecido en Ayacucho (Perú).

Vida y obra de Javier que empieza en la plaza porticada y en la Iglesia parroquial de Forcall donde nace y es bautizado en el año 1943. Conocen su infancia todas las calles y rincones del pueblo natal. Y empieza a crecer en el seno de su familia junto a sus padres y sus siete hermanos. Allí fue adquiriendo cuales eran los valores y tradiciones como persona, ciudadano y cristiano. Todo con el distintivo de pertenencia al pueblo de Forcall. Continuó este crecimiento de la educación y el saber en el Colegio Hermanas de Santa Ana. Aprendió las primeras letras, la tabla de multiplicar y escribir con buena caligrafía. Pero también aprendió en aquella nostálgica "grada" la Historia Sagrada en láminas ilustrativas de dicha historia. Aprendió el catecismo de la Iglesia Católica, a rezar a Dios y a la Virgen de la Consolación y a amar a Dios y a los demás como hermanos. Esa fue la primera semilla que encontró tierra buena y preparada en el corazón de Javier.

El segundo paso o nueva semilla fue su ingreso en el nuevo Seminario de Tortosa donde cultivó esas dos semillas, muy valoradas para él: la vocación al sacerdocio y la vocación misionera. Soy testigo de los primeros tiempos donde fue cultivando estas dos grandes vocaciones. Sacerdote, tomando como referencia a su tío Santiago, sacerdote y mártir y naturalmente a su hermano Joaquín, el hermano mayor y también sacerdote. Le ayudo el Seminario con su estudio y educación, pero no menos el ambiente y tradición sacerdotal de la parroquia de Forcall con tantos hijos sacerdotes. Culminó este proceso con la ordenación sacerdotal en el año 1967. Precisamente el verano próximo hubiera celebrado las Bodas de

Oro Sacerdotales, que ahora las pasará en el cielo. Ejerció con alegría su ministerio sacerdotal en parroquias de Tortosa y Uldecona entre otras, además como maestro y educador en el Colegio Diocesano y Seminario. Por donde pasó dejó huella, amistades y grandes recuerdos.

Su otra gran vocación como tercer paso de su vida fue la vocación misionera. Y su consecuencia la cuarta etapa de su vida y obra, fue la etapa maestra aterrizando en Ayacucho (Perú) a donde marchó en 1993, dedicando más de veintitrés años de su vida sacerdotal. Este trabajo misionero lo podemos sintetizar en cuatro puntos: 1) Área pastoral; responsable como párroco de la Iglesia parroquial de Santa Rosa con atención a las comunidades, sacramentos y su preparación, enfermos, etc... 2) Área social; apaciguar las consecuencias del terrorismo de Sendero Luminoso, en que se encontró la sociedad de Ayacucho. Promover agrupaciones cooperativas agrícolas y formación profesional para la juventud. 3) Área educativa; crear escuelas para superar el analfabetismo y al mismo tiempo comedores sociales. En ello no sólo deja su esfuerzo y trabajo, sino también su patrimonio personal y las ayudas de sus feligreses, amigos y familiares de España. 4) Responsabilidades diocesanas. Pronto Javier se ganó la confianza de su Arzobispado y le encomendó los cargos de mayor responsabilidad, Vicario de Pastoral, Rector de Seminario y Vicario General.

Su muerte ha sido un aldabonazo que se ha oído a las dos partes del Atlántico para despertar muchos corazones dormidos. No solamente le lloramos, sino que también esperamos que la semilla de su siembra nos dé muchos frutos, sobre todo vocaciones sacerdotales y misioneras. A nosotros nos queda la esperanza que Javier no ha muerto, que sigue vivo.

Compartimos con sus hermanos y familiares el dolor de la separación, pero como forcallanos nos sentimos orgullosos de la vida y obra de Mosén Javier Obón. Gracias por tu ejemplo y testimonio. Siempre estarás vivo en nuestra memoria y en nuestro corazón.

Ceremonia en recuerdo de Javier Obón

Marcos Gascón, Sacerdote

RECEPTARI: PAELLA MIXTA

Anita Querol, com moltes de les dones del poble, ha replegat la tradició de la cuina de les seues mares i agüe-les i la gaudissen en la seua família.

Per sort per molts forcallans Anita va ser la cuinera d'un Frankfurt que van posar amb el seu marit al carrer Sant Antoni i que va funcionar de l'any 1983 al 1987, se'ls va quedar petit i van continuar una temporada més a l'antic bar de Ca Caixes.

Però la feina més important d'Anita ha vingut després, l'any 1987 es van inaugurar les escoles noves a Forcall, agrupant als xiquets d'altres pobles, que havien de menjar als bars fins que la Conselleria de Cultura va fer el menjador escolar l'any 1990 (Bisgargis 226, Agost de 1990) i es va haver de fer una cuina i menjador.

Com feia falta una cuinera el consell escolar va valorar quina era la més adequada i per 10 vots a 1 va eixir escollida Anita.

Des de 1990 Anita està a la cuina del menjador escolar, a l'edifici del Groc, ara s'està fent la cuina i el menjador nous a l'escola, una possibilitat que a l'any 1990 no van pensar. A finals de l'any 2016 està previst el trasllat dels mobles a la cuina nova de l'escola.

Després de 27 anys són moltes les històries viscudes, van començar en 15 xiquets dels pobles que portaven els xiquets a l'escola; Palanques, Villores, Todolella, Ortells i també de Forcall, arribant als 30 xiquets, i quan per edat continuen els estudis a Morella es queixen de les noves cuineres i enyoren la cuina de Forcall.

Al menjador escolar d'Anita, seguint les normatives, hi ha plats que agraden molt als xiquets i xiquetes, l'arròs a banda, la paella, la pasta, els macarrons, les mandonguilles, el pollastre al forn i el dia que fa pataques al forn, no sobra res.

La recepta que hem triat per aquest Bisgargis és un plat molt popular, que solem fer a casa i que no a tot el món l'ix bé, Anita el feia al seu restaurant i el continua fent els dies de festa, la paella mixta, el seu arròs porta carn, peix i té una cassola al costat amb caldo calent, encara que com veureu es pot fer amb molt poc peix. Suposo que molta gent el fa, però aquest és el d'Anita.

Recepta: Anita Querol
Redacció: Ismael Carbó

Ingredients:

Carn: Pollastre tallat petit i sense pell, conill, costella de gorrino.

Verdures i condiments: Arròs, bajoques, primentó, alls, tomata, safra i sal.

Peix: Calamar o polpet, també es pot fer servir la sèpia però deixa l'arròs més blanet, gambes per exemple, que poden ser galeres o un altre tipus de marisc.

Caldo: Aigua o caldo calent de peix o de carn, si posem gambes, primer les sofregim, les retirem, xafem els caps, ho colem i afegim aquest suc al caldo.

PAELLA MIXTA

Posem la paella en poc oli, fregim les gambes i les retirem, i podem fer el procés descrit abans.

Sofregim la carn, salada, tota junta, quan estigui afegim el calamar o els polps, les bajoques i el primento, després l'all per damunt i la tomata, deixant que es cogui ve i que re-duísque. Cada cop que posem un ingredient hem de deixar que es cogui abans de posar el següent.

Quan estem segurs que tot està ja cuit i sofregit afegim el caldo calent i que bulli, màxim ½ hora, passat aquest tems mirem la quantitat de caldo que tenim, posem el safrà, rectificquem de sal, i afegim més caldo si fa falta, esperem que comenci a bullir un altre cop, i ara ja podem posar l'arròs, fem la creu, o sigui dos cavallons d'arròs que no isque massa del caldo, en una rasera ho repartim,

també afegim les gambes, quan el caldo estigui bullint ja podem contar 10 o 12 minuts, Anita, si convé, regira una mica l'arròs. Pas-sat aquest tems tapa la paella amb una tapa-dora d'alumini i la te reposant com a mínim 10 minuts més, i si per circumstàncies està ½ hora tapat, no passa res, probablement esta-rà més bona.

Als ingredients posats podem afegir carxofes, encara que dissien el caldo més fosc, pé-sols, musclos o caragols. Anita si fa la paella per un grup gran posa un plat al costat en talls de llima per si algú en vol.

No hi ha molts secrets, fer un bon sofregit i fer bullir el caldo perquè reculli aquest gust, coure l'arròs 10-12 minuts solament i deixar reposar un tems similar amb un drap tapat. Respecte a la quantitat 90 grams d'arròs per persona i de caldo com ha de bullir se'n ne-cessita mol més, a casa fent les proves: per dues persones 180 grams d'arròs i un litre de caldo.

DEPORTES por Fermin Peris

Este año han empezado jugando en Forcall los equipos de alevín B y prebenjamín de Els Ports F. C., mientras el alevín A y el benjamín lo hacen la primera vuelta en Villafraanca del Cid y la segunda vuelta la harán en Forcall. La plantilla de los equipos alevín B y prebenjamín está formada por jugadores casi todos nuevos y que en los primeros partidos les cuesta mucho adaptarse, pero poco a poco y entrenando mucho están jugando mejor, en los últimos partidos se les ve más enchufados y están empezando a llegar los buenos resultados

La plantilla del **alevín B** la forman *Luis, Marc, Alex, Jesús, Bruno, Pau, Alejandro i Ramón*.

La plantilla del **prebenjamín** la forman *Jorge, Raul, Iván, Quim, Omar, David, Bruno, Pol, Noel, Pau y Alex*.

Los **resultados del alevín B** son: el día 16-10 Vall D'Alba 4-Els Ports 2, el 22-10 Els Ports 2- Roda 6, el 29-10 Primer Toque de Castellón

5-Els Ports 1, el 5-11 Els Ports 1- Benicasim 1, EL 12-11 Moro 3-Els Ports 1, el 19-11 Els Ports 8- Jubelama 1, el 27-11 Benicarló B1- Els Ports 2, el 4-12 Els Ports 4- Villarreal G 1, el 10-12 Vi-naroz 1- Els Ports 0.

Los **resultados del prebenjamín** son: el día 16-10 Estella de Castellón 6- Els Ports 0, el 22-10 Els Ports 1- Fomento de Castellón 3, el 29-10 Jubelama de Castellón 3- Els Ports 1, el 5-11 Els Ports 7- Villafames 1, el 12-11 Peñíscola 0- Els Ports 3, el 19-11 Els Ports 5- Moro 1, el 27-11 Els Ports 5- Alcocebre 1, el 3-12 Oro-pesa 4- Els Ports 3, el 11-12 Els Ports 2- San Mateo 0.

EL TEMPS per Miguel Rodés. Gràfics Laia Ferrer.

El mes de setembre ha estat calorós i sec, la màxima del mes la trobem el dia 4 amb 34° i la nit més calorosa el dia 5 amb 21°, la mínima nocturna ha estat de 12° els dies 16, 21 i 29, i la diürna de 20° el dia 18, molt poca pluja, tant sols 12 l/m² en tot el mes, repartits entre els dies 1, 9, 13 i 23.

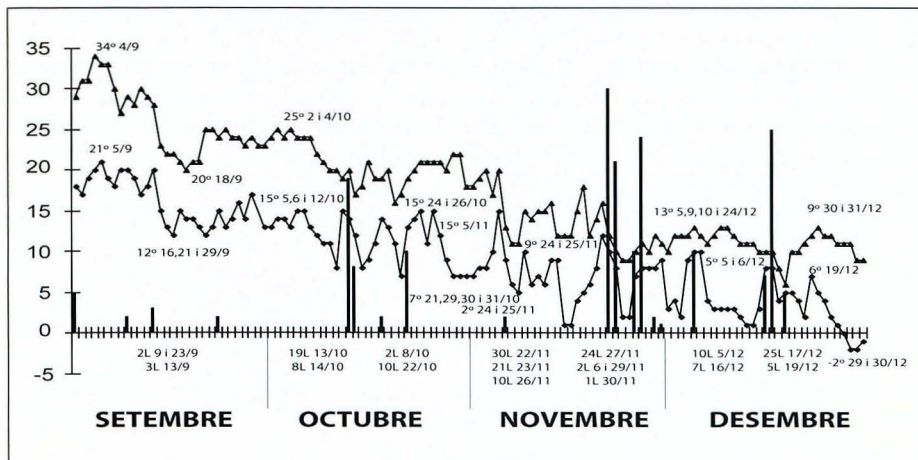
L'octubre ha estat més suau i una mica més plujós, la màxima del mes els dies 2 i 4 amb 25° i el dia més fresc el 20 amb 16°, la mínima nocturna 7° els dies 21, 29, 30 i 31 i les nits més caloroses els dies 5, 6, 12, 24 i 26 amb 15°. Pel que fa a la pluja en total 39 l/m², repartits entre els dies 13, 14, 18 i 22, el 25 van caure quatre gotes, destacar el dia 13 en 19 l/m².

Al mes de novembre ha estat suau però força plujós, la màxima ha estat de 20° els dies 3 i 5, la mínima diürna de 9° els dies 24 i 25,

pel que fa a les nits, les més fredes els dies 15 i 16 amb 1° i la més calorosa el 5 amb 15°, destacar les pluges, presents sobretot al final del mes, en total 88 l/m², repartits pels dies 6, 22, 23, 26, 27, 29 i 30, també van caure unes goles els dies 4, 21 i 24, el dia 26 amb tempesta.

El mes de desembre no ha estat massa fred, tant sols a final de mes van baixar les mínimes, les temperatures diürnes han estat molt estables, amb unes màximes de 13° els dies 5, 9, 10 i 24, el dia més fresc el 19 amb 6°, les nits més caloroses els dies 5 i 6 amb 10°, vam acomiadar l'any amb temperatures negatives, les mínimes del mes el 29 i 30, amb -2°, la nit del 31 -1°. Pel que fa a les pluges van deixar un total de 47 l/m², entre els dies 5, 16, 17 i 19, i unes goles el dia 4, destacar els 28 l/m² del dia 17.

	Mitjana màxima	Mitjana mínima	Total pluja	Màxim vent
Setembre	26°	16°	12 l/m ²	
Octubre	20°	11°	39 l/m ²	
Novembre	13°	6°	88 l/m ²	
Desembre	11°	3°	47 l/m ²	

PULSO FORCALLANO

COMEDOR ESCOLAR

El próximo día 9 de enero coincidiendo con el regreso de las vacaciones escolares, los alumnos del colegio público de Forcall volverán de nuevo al edificio escolar. En el mismo se ha realizado un comedor y cocina nueva que permitirá que los niños no tengan que desplazarse del recinto escolar al edificio del Groc en la Plaza Mayor. Además también se han realizado otras mejoras adecuando los baños a la normativa de accesibilidad actual, creando dos baños nuevos (uno en la entrada de las escuelas, que puedan ser utilizados en el momento del patio, así como otros para las aulas de infantil), por otro lado se han mejorado también los baños de los profesionales. También aprovechando el parón se han realizado otras mejoras como el pintado de todo el edificio y de las aulas, así como la creación de un espacio nuevo de dirección/secretaría, así como otras actuaciones de arreglar armarios, instalaciones eléctricas, picas nuevas.

El coste de estas actuaciones ha sido asumido por la Conselleria de Educación con 60.000€, la Diputación de Castellón definitivamente firmará un convenio con el Ayuntamiento de Forcall por el que asume 40.000 € para instalaciones y honorarios de proyectos y por último unos 6.500€ por el Ayuntamiento de Forcall, para el pintado de las instalaciones, mejora de la cocina con material de acero inoxidable y mejora de mobiliario.

Destacar por otro lado que solo falta el remate de la cocina con la instalación de las bandadas de acero inoxidable que se realizará en este mes de enero. Asimismo otro hecho relevante es que todo el pavimento y revestimiento utilizado en esta obra ha sido donado por una importante empresa del sector azulejero de la provincia de Castellón.

Se pone fin así a una reivindicación histórica que desde el municipio de Forcall, se había hecho durante años a la administración autonómica, para evitar el desplazamiento de los alumnos.

RESIDENCIA DE FORCALL

El Ayuntamiento de Forcall ha realizado la adjudicación definitiva de dos nuevas fases de obras de ampliación del edificio de la residencia que permitirán el aislamiento térmico con obra de albañilería de todo el edificio, así como el cerrado con ventanas de este nuevo espacio. Por otro lado se pondrá todo el sistema de ventilación obligatorio para el edificio y también se habilitarán tres habitaciones que permitirán el poder utilizar las mismas para posteriormente hacer trabajos en el interior del edificio antiguo, donde se tienen que llevar diversas actuaciones de mejora de la accesibilidad del edificio. Mejora de la amplitud de tres puertas de habitaciones, así como la eliminación de los bordillos de las duchas de los aseos de cada habitación. Además posteriormente estas tres habitaciones se podrán utilizar para poder dar servicio a seis nuevos residentes, lo que permitirá al Ayuntamiento de Forcall disponer de tres habitaciones de gestión directa y libre, al no estar de momento concertadas con la Conselleria de Bienestar Social.

La primera parte de la obra tiene un presupuesto de 30.000 € y se ha adjudicado a la empresa local Construcciones Membrado y la segunda parte cuenta con un presupuesto de 65.208 € y también ha sido adjudicada a la empresa local Obras y Materiales Martí. En todo caso se han invitado a un total de 3 empresas locales para la realización de las obras. Por otro lado se ha tenido recientemente la visita de la delegada de Red Eléctrica de España en la Comunidad Valenciana, Maitte Vela, para visitar las obras de las instalaciones de calefacción del nuevo edificio ya puesto en marcha en algún espacio (enfermería nueva). Esta parte de la obra ha sido sufragada por la empresa con la aportación de 13.000 € dentro de la responsabilidad social corporativa de la empresa por la realización de la línea.

Además se han llevado a cabo mejoras en la residencia con la adquisición de nuevo equipamiento destinado para fisioterapia, a la vez que también se han adquirido dos nuevas camas articuladas que permitirán dotar dos de las nuevas habitaciones. Esto ha sido gracias a la obtención de una ayuda por un total de 6.000 € de la Conselleria de Bienestar Social. Destacar también que el pasado 27 de diciembre se recibió el 33% del pago de la residencia municipal por parte de la Conselleria de Bienestar Social, completando el 100% del pago de la gestión anual. Por segundo año consecutivo se recibe esta ayuda íntegramente dentro de la anualidad lo que comporta una mejora sustancial respecto de los pagos de la Conselleria.

■ AYUDAS AL EMPLEO

Se han obtenido dos ayudas por parte del Ayuntamiento de Forcall para la contratación de cuatro personas con carácter temporal. Son ayudas del Servef (servicio valenciano empleo y formación) que después de la selección llevada a cabo por este organismo ha permitido contratar dos personas como operarios de servicios múltiples durante un periodo de unos tres meses en trabajos de limpieza, pintado, mejora de espacios municipales. Por otro lado también se ha contratado dos jóvenes titulados de la localidad menores de 30 años, que permitirá la contratación durante 6 meses para poder llevar a cabo trabajos administrativos y de dinamización cultural y social. Actualmente están desarrollando L'Escoleta de Nadal.

Por otro lado ha finalizado su trabajo la persona contratada para reforzar la oficina de turismo, que ha permitido que durante unos 6 meses se ha podido reforzar esta oficina así como las actividades dirigidas a este ámbito y la potenciación de los preparativos administrativos para presentar la documentación para que la fiesta de la Santantonà sea declarada de interés turístico nacional.

■ SERVEI ATENCIÓ A LA INFANCIA

De nuevo se ha puesto en servicio el espacio dirigido a cuidar a los menores de 1 a 3 años, que tiene como objetivo ayudar a compatibilizar el trabajo y el cuidado familiar. Un total

de 5 niños de momento se están beneficiando de este servicio, que próximamente contará con nuevos niños que se incorporarán. Se trata de un servicio fundamental y básico.

■ PLAN DE TURISMO

Se ha finalizado la primera anualidad del Plan de turismo de la Mancomunidad Els Ports. El mismo cuenta con un presupuesto de 300.000 € anuales en un periodo de 3 años del que aportan 100.000 € cada uno (Generalitat Valenciana, Diputación de Castellón y Mancomunidad Els Ports).

Durante este primer año se ha llevado a cabo la realización de una central de reservas para los espacios hoteleros/casas rurales/hostales dels Ports, la creación de una página web, la creación de una marca turística propia y difusión de cartelería y folletos, así como la creación de una red de senderos que unirá toda la Comarca en rutas a realizar durante varios días, tanto caminando como en BTT. Asimismo se han llevado a cabo inversiones en cada uno de los municipios en espacios utilizados en estos caminos o sendas por valor de 6.000€. En el caso de Forcall se han recuperado las paredes que van desde la Font de l'Om a la Consolacioneta, donde muchas de estas paredes que acotan el camino se habían caído.

Se trata de potenciar, fomentar y reforzar el turismo de la Comarca dels Ports. Estas acciones van a tener continuidad a partir de este segundo año con el refuerzo de acciones promocionales de difusión.

■ XV JORNADAS TOURIST INFO COMUNIDAD VALENCIANA

Más de 100 personas pertenecientes a la red tourist info de la Comunidad Valenciana participaron en la reunión de las XV jornadas que se celebraron entre Forcall y Cinc Torres. En este caso la Agencia Valenciana de turismo optó por dos pueblos de interior para organizar estas jornadas que sirven para coordinarse anualmente. Por otro lado se dio a conocer a todos estos encargados y caras visibles de las oficinas de turismo de la Comunidad Valenciana el rico patrimonio cultural con el que cuenta Forcall. De ahí la importancia y repercusión que este hecho

puede tener para dar a conocer la localidad de Forcall en el ámbito de toda la Comunidad Valenciana.

Por otro lado la Agencia Valenciana de Turismo ha llevado a cabo mejoras en la oficina de turismo con la impresión digital de diversas fotografías de la localidad a forma de vinilo que se han adherido a la pared frontal y que sin duda mejoran el aspecto de este espacio, a la vez que dan a conocer con una mirada parte de nuestro patrimonio.

■ MESON DE LA VILA

Se ha llevado a cabo una nueva licitación y adjudicación del Mesón de la Vila. En este caso el anterior adjudicatario presentó la renuncia por motivos personales y se volvió a sacar la licitación del Mesón de la Vila y la Casa Rural de les Xiquetes, adjudicándose a una familia de Castellón con dos niños que gestionarán este espacio. Es importante para la localidad que el mismo este abierto de manera continua y pueda contar con éxito para su gestión

■ ACTIVIDADES CULTURALES/LÚDICAS/ MEDIOAMBIENTALES

Muchas y múltiples son las actividades que se han llevado a cabo durante este tiempo en la localidad. Así entre ellas se pueden destacar la realización de la Escoleta de Nadal para los más pequeños, aprovechando las vacaciones escolares y que se desarrolla desde el Ayuntamiento gratuitamente con actividades lúdicas y formativas, asimismo la IV Fireta de Nadal que nuevamente se realizó en el pabellón municipal con la colaboración de las entidades asociativas, así como la actuación de la Xalera con la Festa sorpresa de Tardor. Por otro lado actuaciones musicales como la realizada por la escuela de música Les Folies que continua con su formación, como también la Confraria de la Santantonà está continuando con el curso de Tabal y Gaita, también en el aspecto musical el concierto de Santa Cecilia por los diferentes músicos del pueblo.

También ha habido caminatas como la IV Ruta del Groc (Forcall, Todolella/Sant Cristófol/Forcall), pasando por muchos de los espacios de la novela de Víctor Amela, aprove-

chando también se hizo visita guiada dentro del municipio. Por otro lado desde el Club Xafarroques se realizó caminata desde Morella a Vallibona, así como visita al Roure del Mas de Racó y la Cova dels Maquis. También la entidad El Camí realizó otra caminata entre Cinctorres y Forcall.

A destacar también que desde el Xafarroques se ha limpiado el Campanario y se han realizado visitas y para evitar la proliferación de palomas, que están causando muchos daños en este espacio y otros puntos de la localidad se ha instalado por la sociedad de cazadores una jaula para atrapar palomas.

También se han realizado talleres como los de primeros auxilios en montaña o de suelo pélvico, spinning, pilates o gimnasia (estos últimos por la associació de dones). También de valenciano y de inglés de manera permanente durante la semana. Destacar por otro lado la charla sobre los bombardeos del Maestrat con la operación Stuka, junto con su exposición organizada por la Confraria, la charla dirigida a los jóvenes organizada por el IVAM, dentro de la Xarxa Jove y con motivo para dinamizar actividades a los jóvenes de la localidad.

Las orquestas realizadas por la Penya Taurina, la Comissió de Festes, y L'Espardenya Rock con su X edición y actuación de Malagana, Criptozoos, Envergadura, Fossa Nasal, Skar txos o Omar Selektá, pusieron la guinda más festiva. Por otro lado también para los pequeños la actuación del mago Iván Arribas.

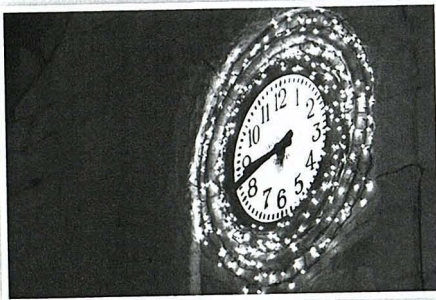
Destacar también la visita de una muestra de coches antiguos a la localidad, así como la visita de mujeres tunecinas, dentro del pro-

yecto Elles Trien de la ONG Assemblea per la Pau.

Los más mayores también realizaron la primera fiesta de Tardor con una merienda y actuación musical entre los jubilados y la residencia de Forcall y que reunió a muchas personas.

■ ILUMINACIÓN DE NADAL Y RELOJ

Se ha mejorado la iluminación de navidad de la Plaza Mayor con la adquisición de nuevo material para mejorar el aspecto ornamental tanto de la Plaza como del reloj que por otro lado se ha arreglado definitivamente. Ya que llevaba un tiempo averiado, tocaba bien pero las saetas se habían agarrado y no funcionaban bien. Definitivamente se ha podido arreglar con la contratación de una empresa especializada.

■ ILUMINACIÓN PÚBLICA

Se ha procedido a la adjudicación por 20.000€ de la última fase para poder llevar a cabo el cambio de luminarias del sector dependiente del transformador de la partida Frechinals, unas 60 luminarias que se cambiarán a LED para reducir el gasto y consumo eléctrico en un 60%. Esta actuación cuenta con una ayuda de 15.000 € por parte de la Diputación de Castellón y el resto aportado por el consistorio.

Con esta actuación se finalizará el cambio de luminarias de todos los sectores del pueblo. Restando solo pequeñas actuaciones exteriores (Font de l'Om-Piscina).

■ PONT DE LA BOTA

El "pont de la Bota", a la N-232 cerca del puerto de Querol, ha sido reabierto al tránsito el pasado 3 de noviembre, al acabar las obras

de reparación por el accidente de un camión, que obligó a regular el paso en semáforo durante muchos meses. Durante el mes largo que han durado las obras se han tenido que utilizar rutas alternativas para acceder en Forcall, con las consecuentes molestias para los vecinos y visitantes.

■ RED ELECTRICA DE ESPAÑA

Se ha finalizado la ejecución de la línea de 400 KW de Red Eléctrica de muy alta tensión que la empresa estaba realizando en el término municipal de Forcall. En la misma se ha actuado en un periodo entorno al año, afectando a la localidad de Forcall en unos 9 kilómetros de sur a norte. Discurriendo el trazado hacia el oeste del casco urbano. Esta línea ya está operativa desde el mes de diciembre. Asimismo se han iniciado los trámites para el traslado de la actual línea de Escatrón (también de 400 KW), que pasará a ir paralela a la mencionada, hacia el oeste del casco urbano. El término de Forcall por su proximidad a la subestación de Freiximeno es uno de los más perjudicados en cuanto a afectación por este trazado.

No obstante, el traslado de la conocida línea de Escatrón supondrá una mejora sustancial para la localidad de Forcall.

■ FIRA DE NADAL

Como los últimos años una feria aumenta la oferta cultural al principio de diciembre, coincidiendo con la fiesta de la Purísima. Este año la feria se hizo el sábado 3 de diciembre en el pabellón multifuncional.

Esta feria está dedicada en gran parte a los niños y un grupo de animación secuestró todo el interés de los niños, algunas asociaciones y entidades locales y comarcales presentaron sus creaciones, un chocolate y pastas completaban la fiesta.

La Colonia Forcallano-catalana ha querido estar siempre presente en esta fiesta con un taller dedicado a los más pequeños, donde con nuestra ayuda construyen algún elemento relacionado con la Navidad, este año plenamente navideño, una felicitación con un Belén adentro de figuras recortadas, un éxito entre los niños y los no tan niños.

NADALS A FORCALL

FIRA DE NADAL

NOTÍCIES BREUS

■ PREGÓ DE LA MERCÈ

Forcall ha estat esmentat també al pregó de les festes de la Mercè de Barcelona, de Javier Pérez Andujar. Aquest cop gràcies al il·lustre dibuixant forcallà Josep Peñaroya.

NAIXIMENTS

El dia 17 d'octubre, a Castelló, **Berta González García**, filla de Carlos (ca Torreta) i Ana (ca Morondo).

El dia 18 d'octubre, a Forcall, **Aleix Pallarés Gil**, fill de Dani i Susana.

El dia 29 de novembre, a Castelló, **Nacho Gimeno Dabón**, fill de Edu i Sara, nét d'Antonio i Eugenia.

El dia 1 de desembre, a Morella, **Manel Casero Boix**, fill de Fernando i Isabel (de la carnisseria Boix).

Moltes felicitats

MATRIMONI

El dia 3 de setembre, a la Casa de la Vila de Forcall, van contraure matrimoni **Francisco Monfort Guarch** (ca Oreja) i **Amparo Tomás Céspedes**.

Enhorabona.

■ DEFUNCIONS

El dia 6 d'octubre, a Forcall, **Manuel García Beser**, als 61 anys.

El dia 12 d'octubre, a Castelló, **Jaime Peñarroya Carbó**, als 72 anys.

El dia 29 d'octubre, a Barcelona, **José María Sariñana Puig**, fill de Carmen Puig de ca Torrero.

El dia 19 de novembre, a Ayacucho (Perú), **Javier Obón Molinos**, als 73 anys.

El dia 20 de desembre, a Forcall, **Joaquín Roig Beser** (Campana), als 83 anys.

En pau descansin.

IN MEMORIAM

Ha fallecido Jaime Penarroya. El pasado año fue nombrado "Cremaller d'Honor", reconociéndose así los servicios que Jaime había aportado a Forcall y a la fiesta de Sant Antoni. Creció como muchos forcallanos de su época en medio de dificultades que seguramente forjaron su carácter y su positiva actitud hacia la vida que le caracterizó hasta el final de sus días. Recuerdo una anécdota hace muchos años. Mi padre aprovechaba las idas al Forcall para pulir y discutir negocios y esto suponía largas horas de espera mientras se resolvían los temas a tratar. Un día en Castellón se había alargado mucho y llegamos al restaurante recomendado del Grau muy tarde. Nos dijeron que la cocina estaba prácticamente cerrada pero le preguntarian al cocinero lo que nos podía preparar. Para nuestra sorpresa y alegría apareció Jaime, que nos preparó una comida memorable.

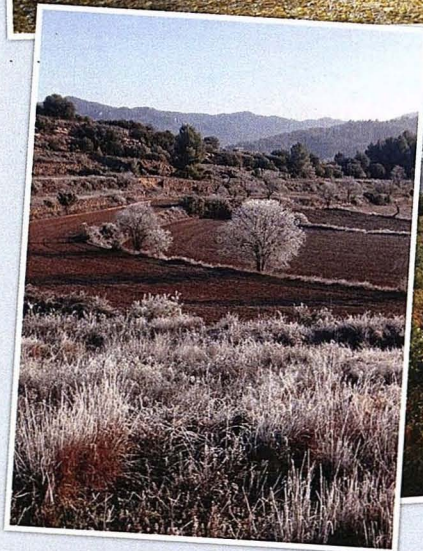
Cuando se decidió abrir el Mesón de la Villa hubo muchos escépticos, pero cuando estaba claro que pensaba hacer alta cocina, la incredulidad era la norma, la gente se preguntaba ¿en Forcall?

Su tesón, su determinación y su buen hacer, marcó una época y abrió un camino. La presencia en su restaurante de Pascual Maragall y familia, entonces alcalde de Barcelona, que visitaba Morella, no fue una anécdota, si no la confirmación de su habilidad y su cuidadosa elección de los productos. Junto a él, su dedicada esposa Mari, que le ha apoyado y que es una autorizada cocinera. Aceptar venir a Forcall y embarcarse en una aventura incierta no debió ser fácil para esta castellonense. Una compañera incondicional que ha disfrutado sus éxitos y compartido sus momentos difíciles con entereza, en una profesión muy sacrificada, de largo horario laboral y de compartir las fiestas, no con la familia, sino con los clientes que muchas veces llegaron a ser buenos amigos.

A ella y a sus hijos Laura y Santi, así como a su familia, nuestro dolor por la pérdida de un pionero y una persona entrañable.

Carmen Ferrer

LA TARDOR A FORCALL

EXEMPLAR GRATUIT

E-MAIL: CFORC@HOTMAIL.COM

SI VOLEU INFORMACIÓ DE FORCALL, LES FESTES, ACTIVITATS, ESTABLIMENTS O VISITAR ELS SEUS MUSEUS I LLOCS D'INTERÈS, CONTACTEU AMB L'OFICINA DE TURISME (TEL. 964171290) O VISITEU LA PÀGINA WEB [HTTP://WWW.FORCALLES](http://WWW.FORCALLES)

BISGARGIS: C/. Bruc, 62, pral., 2^a - 08009 Barcelona

FOTOS: Conxita Cardona, Ismael Carbó, Paco Carbó, Ximo Segura, José Ramón Guarch, Eva Fornell i Montse de la Vega.

EDITA: Colònia Forcallano-catalana. **REDACCIÓ:** Carme Ferrer, Sergi Bordàs i Ismael Carbó.

IMPRIMEIX: TORMIQ, S.L. Arts Gràfiques · Major de Sarrià, 139 - 08017 Barcelona · www.tormiq.com